

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΤΡΙΟΥ ΑΝΔΡΟΣ

«Αν θέλετε καλοῦμεν ταύτην ἐξομολόγησιν διαμαρτυρομένου ιερέως».

Κεῖται νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ του· ἐνῷ δὲ ὑπὸ τῶν σκωλήκων κατεβιδρώσκειτο, ἀκροᾶται καὶ ἀκούει, θεᾶται καὶ ὁρᾷ· οὐδεὶς θρηνεῖ αὐτόν· μόλις ἐκλιπόντος ἐπελάθοντο αὐτοῦ, ἀλλ' αἰσθάνεται ὅτι καὶ δικαίως τοῦτο ἐγένετο·

- «Διότι πάντοτε ἤμην ὁ τυχών·
- »Οὐδὲ ἔγχετο ποτὲ καινοτομίας τινὸς ἔσχατον·
- »Αἱ ἰδέαι μου οὐδέποτε ἔθρεψαν τὸν κόσμον,
- »Ἦσαν ἀπλῶς καὶ μόνον ἡχὼ τῆς τελευταίας ἀναγνώσεώς μου.
- »Δὲν δύναμαι νὰ μεμψῶ τοὺς γνωρίμους μοι.
- »Εἶναι ἤδη ψυχροὶ πρὸς ἐμὲ, ὡσαύτως ἤμην καὶ γὰρ πρὸς αὐτούς.
- »Ὅθεν πῶς ἄλλο ἤθελόν δαίξει πρὸς ἐμὲ,
- »Ἡ κοινὴν φιλοφροσύνην;
- »Οὐδὲν ἔπραξα περίβλεπτον,
- »Οὐδεμίαν ἐνέπνευσα ἀγάπην,
- »Ἴνα πόθον τινὶ ἐμποιήσω, ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν,
- »Διότι ἐγκατέλειπον τὴν γῆν». 4

Ὁ νεκρὸς οὗτος εἶχε γράψει τὴν ἱστορίαν τοῦ βίου του, οὐχὶ διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον. «Ἡ ἱστορία μου, λέγει αὐτὸς οὗτος, εἶναι »βίος κοινοῦ ἀνθρώπου, (οἷός εἰμι ἐγὼ), ὅστις, ἐβασανίσθη ὑπὸ πολλῶν προβλημάτων, ἅτινα οὐδέποτε ἔλυσα, ἐταράχθη ὑπὸ ποικίλων δυσχερειῶν, οὐδὲ οὐδέποτε ὑπερέβην, ἠμαυρώθη ὑπὸ ταπεινῶν υποχωρήσεων, αἵτινες καίωσίως πιέζουσι τὴν συνείδησίν μου». — Ἀλλὰ σαφῶς ἐγίνωσκειν ὅτι οἱ δυστυχεῖς παρχυθοῦνται τῇ διηγήσει ἀτυχιῶν ὁμοίων ταῖς ἑαυτῶν, διανοούμενοι ὅτι καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν τὰς αὐτὰς θλίψεις καὶ κακουχίας. Συνέταξε σημείωσιν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῶν ἀποτυχιῶν του, καὶ ἔπειτα ἀφῆκεν εἰς τὴν τῆς τύχης φορὴν τὸ χειρόγραφον, ἐξ οὗ, μετὰ τὸν θάνατόν του, οἷός τις ὅστις εὔρεν αὐτὸ, ἐκδίδει σήμερον ἀποσπάσματα τινά.

Ταῦτα ἐλέχθησαν ἐπισήμως, ἡκιστα παραδεδεγμένα ὑπὸ τοῦ δημοσίου, περὶ τῆς ἀρχῆς βιβλιαρίου τινὸς πρό τινων μηνῶν ἐκδοθέντες ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἀμέσως ἐφελκύνοντο τὴν προσοχήν. Ἴδου δὲ πῶς ἀκριβῶς ἐπιγράφεται: «Αὐτοβιογραφία Μάρκου Rutherford, ιερέως ἑτεροδόξου (Dissident) ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ φίλου του Reuben Shapcott. Ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὁ Mark

1. Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὸ προσέμειον τοῦ Mark Rutherford, 1 τόμος ἐν Λονδίνῳ 1881, τύποις Teubner.

Rutherford; Τίς ὁ Reuben Sharpcott; Ἡ ἱστορία εἶναι ἄρα γε ἀληθής; περὶ πάντων τούτων τῶν ἐρωτημάτων οὐδεὶς ἤθελέ ποτε φροντίσει, ἐὰν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ἦτον ἄνευ τινὸς ἀξίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον, καὶ ὅλως ἔξω καὶ ἀνώτερον τῶν συνηθῶν καὶ καθημερινῶν προϊόντων τῆς φιλολογίας. Εἴτε φαντασιῶδες, εἴτε μὴ, τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἀληθές· δὲν εὐρίσκει τις παρόμοια πράγματα ἐν τῇ φαντασίᾳ του, ἤθελον φανῇ χυδαῖα· πρέπει νὰ τὰ ἴδῃ, νὰ τὰ αἰσθανθῇ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὰ παρατηρήσῃ τις ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ὅλως γυμνά, ἵνα νοήσῃ πόσον δύνανται νὰ ὦσιν ἀπελπιστικά. Τὸ ἀπόρρητον ὑφ' ὃ καλύπτεται ὁ συγγραφεὺς, καθ' ὅσον γινώσκω, δὲν ἀπεκαλύφθη μέχρι τοῦδε· ἐὰν δέ ποτε γνωσθῇ ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἥρωά του, τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀντὶ νὰ ᾖ ἐνδιαφέρον μόνον ἐξ αἰτίας τῆς εἰλικρινείας του, θέλει θεωρηθῇ ὡς ἔκτακτον, ἕνεκα τῆς ἀξυδεκείας καὶ τῆς ἰσχυρᾶς παρατηρήσεως. Θέλω δὲ ἀναλύσει αὐτὸ, ἐκλαμβάνων τὸν Μάρκον Rutherford ὡς παρίσταται, ἀνὴρ μέτριος καὶ δυστυχῆς, γράφων τὴν ἐξομολόγησίν του μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ καταστῇ ἄλλοις ὠφέλιμος.

Α'. Παιδικὴ ἡλικία

Οἱ Rutherford εἶχον ἐργαστήριον ἐν τινὶ κωμοπόλει τοῦ ἐνδοτέρου τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα. Ἡ οἰκογένειά των περιελάμβανε πολλὰ τέκνα, ἐξ ὧν ἦτο καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς αὐτοβιογραφίας Μάρκος, ὅστις σήμερον ἤθελεν ἄγει τὸ 50 περίπου ἔτος. Οἱ Rutherford ἀνῆκον εἰς τινὰ αἵρεσιν, καλουμένην τῶν ἀνεξαρτήτων Καλβινιστῶν. Ἐκ δὲ τῆς διηγήσεως ἐξάγεται ὅτι ἦσαν τίμιοι ἄνθρωποι καὶ εἰς ἄκρον θρησκοί, πλὴν στενοῦ πνεύματος, καὶ σφόδρα τηρηταὶ τῶν μικρολογιῶν τῆς εὐσεβείας. Ἡ θρησκεία των ἦτον, οὕτως εἰπεῖν, μηχανικὴ. Οὔτε ὁ νοῦς, οὔτε ἡ καρδία των μετεῖχον αὐτῆς, καὶ ἐν τούτοις ἐπεμελοῦντο μετὰ μεγίστης προσοχῆς νὰ τὴν μεταδώσωσι τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ὅπως καὶ αὐτοὶ τὴν εἶχον παραλάβει. Ἡ Κυριακὴ ἦτο πένθιμος ἡμέρα διὰ τὴν περιβάλλουσαν αὐτοὺς νεότητά, διότι ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ὕπνου, ἠκούοντο μόνον φοβεροὶ λόγοι περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν τιμωριῶν τῆς μελλούσης ζωῆς. Τρεῖς ὁλόκληροι λειτουργίαι συμπεριλαμβάνουσιν καὶ τρεῖς ὁμιλίαι, πάντοτε τὰς αὐτάς, λατρεία οἰκογενειακὴ, σχολεῖον τῆς Κυριακῆς, συναθροίσεις πρὸς κοινὴν προσευχὴν ἢ εὐσεβεῖς ἀναγνώσεις ἐν τῷ μεταξύ, τοιαῦτα ἦσαν αἱ τακτικαὶ ἀσχολίαι των. Οὐδεμίαν στιγμὴν ἀναπαύσεως ἀφίετο τῷ πνεύματι καὶ πάντοτε, ὡς ἀένναος ἐνόχλησις, ἔμενεν ὁ τρόμος μὴ ἐν ἀμαρτίᾳ κατακλιθῶσιν.

«Ὁ ἐσπερινός, λέγει, ἦτο δι' ἐμὲ ἡ βχυρτάτη ὥρα· μοὶ ἦτο πάντῃ ἀδύνατον νὰ μείνω ἐγρηγορῶς, καὶ ὁμῶς ἐγίνωσκον ὅτι, ὑπνώττειν κατὰ

ντὴν διάρκειαν τοῦ θείου λόγου, ἦτον ἀμάρτημα. Τὸν χειμῶνα τὸ παρεκ-
κλησίον μας ἐφωτίζετο διὰ μεγίστων κηροπηγίων, ὧν τὰ κηρία ἦσαν ἐξ
καλὴς ἀλείμματος· τῶν κηρίων τούτων ὑπῆρχε συχνὴ ἀνάγκη νὰ κοπῇ ἡ θρυαλ-
ελίς, καὶ εἰσέτι βλέπω ἐνώπιόν μου τὸν γηρχιδὸν ὑπηρέτην κύκλῳ περιφε-
ρόμενον κατὰ τὴν λειτουργίαν, καὶ κρατοῦντα παμμεγέθη ψαλλίδα, ἥτις
ἀνοιγομένη καὶ κλειομένη ἐκροτάλιζε κλίκ, κλίκ! Πόσον τότε τὸν ἐφθό-
νουν ὡς ἔχοντα ἀσχολίαν ἡμιθέηλον, ἥτις προσφύλαττεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς
εὐφοδρίας ταύτης ἐπιθυμίας τοῦ ὕπνου! Πόσον ἐφθάνουν τὸν φύλακα τῶν
εὐβάθρων, ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ διαμένη ἕρθιος πλησίον τῆς πύλης τοῦ
νείεροῦ, καὶ ἐκ τούτου ἐπωφελεῖτο, ὅπως, ἔστιν ὅτε, παρεισδύσῃ ἐν
αὐτῷ καὶ ἐνίοτε ἐξέλθῃ εἰς τὸ κοιμητήριον, ὅτε ἤκουε παιδάρια θορυ-
βοῦντα ἔξωθεν. Ἡ ζοφερὰ καὶ μεμολυσμένη ἀτμοσφαῖρα τοῦ παρεκκλη-
σίου ἠϋξανε τὴν κακὴν μου διάθεσιν· πολλάκις δὲ εἶδον τὸν χειμῶνα,
ὅτε αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα ἦσαν κλειστά, τὰς ὑέλους ῥεούσας καὶ
εὐτὰς γυναῖκας λειποθυμούσας».

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Rutherford ἔδιδον εἰς τὰ τέκνα των τὴν ἀνατροπὴν, ἣν
ἐχορήγει τὸ ἄκρον τῆς ἐπαρχίας των· ἔπεμπον αὐτὰ εἰς τὸ δημοτικὸν σχο-
λεῖον, εἰς ὃ ἐδιδάσκοντο ὀλίγα λατινικὰ καὶ κατηναλίσκετο ἄπειρος και-
ρὸς εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἐντύπων ἀλφαριθμητικῶν. Ὁ σκοπὸς τοῦ γυμνάσιμα-
τος τούτου ἔμεινε πάντοτε μυστήριον διὰ τοὺς παλαιοὺς μαθητάς.

Ὅτε ὁ Μάρκος ἐγένετο δεκατετραέτης, οἱ γονεῖς του τὸν εἰδοποίησαν
ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πίστιν. Γνωστὸν εἶναι ὅτι αἱ τῶν κα-
θαριστῶν αἱρέσεις μεταχειρίζοντα τὴν λέξιν ἐπιστροφή εἰς ἔννοιαν οὐδὲν
κοινὴν ἔχουσιν πρὸς τὴν ἀλλαξοπιστίαν. Ἐν τῇ γλώττῃ ἐκείνων σημαί-
νει εἶδος τι θαύματος ἐνεργουμένου ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, τῇ ду-
νάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐγκαταλείποντος ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον,
ὅπως δίκρονον τῆς πρώτης αὐτοῦ κατάστασεως. Τότε λέγεται ὅτι ὁ
παλαιὸς ἄνθρωπος ἀνεκαίνισθη εἰς νέον. Ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἀγωγή τοι-
αύτην ὑφίστανται ἀλλοίωσιν, ὥστε ὁ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐπισκεφθεὶς
εἶναι ἢ ἔπρεπε νὰ ἦναι βελτίων ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν· ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη
δὲν θεωρεῖται ὡς ἡ κυριώτερα συνέπεια τῆς ἐπιστροφῆς. Τὸ ἐπιστρέφειν
εἰς τὴν πίστιν εἶναι πρὸ πάντων τὸ πιστεύειν μετὰ μείζονος ζήσεως καὶ
αἰσθάνεσθαι ὡς ἐνθουσιασμόν τινά τῶν θρησκευτικῶν συγκινήσεων. Τὸ
αὐτὸ ἄτομον ἐνδέχεται νὰ ἐπιστρέψῃ πολλάκις χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ οὐδὲ
κατὰ κεραίαν τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις. Ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ
τοιαύτης πράξεως θεωρεῖται λαμβάνων νέαν ὁρμὴν πρὸς τὸν Θεόν.

Αἱ διζδηλώσεις αὗται τῆς χάριτος, ἐνδόταται καὶ αἰφνίδιοι, εἶχον ὑπὸ
τῶν Rutherford καταταχθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς πνευματικῆς ζωῆς φαι-
νομένων, μετὰ τῶν τηρήσεων, ὧν κανονίζεται ἡ παρσκευὴ, καὶ ἐκλέ-
γεται ἡ στιγμή. Ἡ πρότασις των λοιπὸν δὲν ἐξέπληξε τὸν νέον. Τὸ γί-

νεσθαι ατέκνον τοῦ Θεοῦ ἀπετέλει δι' αὐτὸν μέρος τοῦ ἀνγκαστικοῦ προγράμματος, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ τρεῖς ἑκατομῖαι τῆς Κυριακῆς, καὶ οὐδόλως ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν του νὰ σκεφθῇ περὶ τούτου, ὡς οὐδεὶς φροντίζει νὰ ἐρωτήσῃ ἐὰν αὐριον τὸ πρωτὸ θ' ἀνατείλῃ πάλιν ὁ ἥλιος. Εἶπον αὐτῷ ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅθεν ἐπέστρεψε, καὶ εὔρε φυσικώτατον νὰ ᾖ ἀκριβῶς ὁ αὐτὸς οἶος καὶ πρότερον. «Ἡ μόνη διχορὰ, ὅτι ἤμην τότε ἴσως ἐκατὰ τι πλεον ὑποκριτῆς· ὅχι διότι ἐκ συστήματος προσεποιούμην ἐνώπιον τῶν ἄλλων ὅτι πιστεύω ὅ,τι ἐγίνωσκον ὅτι δὲν πιστεύω, ἀλλὰ διότι ἐπηγγελλόμην τοῦτο πρὸς ἐμαυτόν».

Ὀλίγιστοι καὶ λίαν σπάνιοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες εὐρίσκονται ὅλως ἀμέτοχοι τῆς λεπτοτάτης τᾶν ὑποκρίσεως τοῦ ἐξαπατᾶν ἐαυτούς. Οἱ πλεῖστοι εἶναι εἰλικρινεῖς, καὶ ἀληθῶς δοξάζουσιν ὅτι κατέχουσι τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ιδέας, ὥς ἐπαγγέλλονται, εἰ καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ ιδέαι τόσον ὀλίγον ἀνήκουσιν αὐτοῖς, ὅσον τὰ πτερὰ ξυλίνου πτηνοῦ εἶναι ἴδια αὐτοῦ. Ἄλλοι περὶ τούτου ὅτι μύθους πλάττουσιν ὅπως ἐξαπατῶσιν αὐτοὶ ἐαυτούς, οὐχ ἥττον ἐγκαρτεροῦσι διὰ λόγους ἰδιοτελείας καὶ εὐχρεσκαίης. Οἱ περὶ οὗτοι ἐπιδοκιμάζουσι τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς, ἐπιδιώκουσι τὸ κῦρος ὅπερ ἡ ὑπόκρισις ἐτέρου δίδει εἰς τὴν ἐαυτῶν.

Ὁ Μάρκος Rutherford ταχέως διείδε καὶ ἐγνώρισε καλῶς τὴν ἐαυτοῦ προσωπίδα, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο τὸ αἷτιον τῆς δυστυχίας του, καθ' ὅσον ἦτο ἐπίσης ἀνίκανος καὶ νὰ τὴν ὑποφέρῃ καὶ νὰ τὴν ἀποβάλλῃ. Ἐκ φύσεως δὲν ἠδύνατο νὰ μορφώσῃ στερεὰς πεποιθήσεις, ἢ νὰ ζῇ, ὡς πλεῖστοι ἄλλοι, ἄνευ πεποιθήσεων, ἢ καὶ νὰ παραδεχθῇ τὰς τῶν ἄλλων. Πάντοτε ἔβλεπε τὰς ἀντιρρήσεις, καὶ οὐδέποτε εὗρισκε τὴν κατάλληλον ἀπάντησιν. Ἡμοίρει τῆς πνευματικῆς ἰσχύος ὅπως συλλάβῃ ιδέαν τινὰ καὶ ἀκολουθήσῃ αὐτῇ. Πολλοὶ, ἔχοντες περιορισμένον νοῦν καὶ συνάμα εὐθὺν χαρκαπῆρα, εἰσὶ τὴν σήμερον ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δοξασίας, πολλὰ κατεστράφησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, πλὴν οὐδὲν ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῶν ἐρείπιων. Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ μύριοι Μάρκοι Rutherford, αἰσθανόμενοι ὅτι ἐτερορροποῦσιν, ἐνεκα τούτου πάσχοντες, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωσι τὴν ἰσορροπίαν αὐτῶν. Ὁ ἐνδόμυχος μόχθος δι' οὗ φθάνουσιν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἠθικῆς αὐτῶν πενίας περιγράφεται τελειότατα ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίῳ. Ἐπιτραπήτω μοι δὲ ὅπως ἐνδιατρίψω περισσότερον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἐπιγραφομένου «προπαγανδευή».

Β'. Προπαγανδευή.

Ὁ Μάρκος ἐσπούδαζεν ἔτι τὴν θεολογίαν ὅτε ἠσθάνθη τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν ἠθικῆς τετραχῆς. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶχον τὰ πάντα διευθετήσῃ ἵνα γίνῃ ἱερεὺς, οὐχὶ διότι ἐδείκνυε κλίσιν πρὸς τὸ ἀ-

ζῶμα τοῦτο, ἀλλὰ διότι ἦτον αὐτάτω ἀρμόδιος εἰς αὐτὸν ὡς οἱ πολλοὶ τῶν νέων οἵτινες ἀσπάζονται τὸ κληρικὸν σχῆμα. Ἐν τῇ σχολῇ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας διδασκάλου πειστικοῦ, ὅστις ἀπεστήθιζε πρὸ πολλῶν γενεῶν μαθητῶν ταῦτά φυλλάδια περὶ τῶν ἀποδείξεων τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θεοπνεύστου τῶν ἀγίων Γραφῶν. Οὗτος δὲ καθηγητὴς ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἦσαν στυππόχρους, ἡ φωνὴ του γλυκεῖα, τὸ ἐξωτερικόν του ὅλως ἐκκλησιαστικόν, καὶ ἔλεγεν, ἔλεγε χωρὶς ποτε νὰ στυματῇ, ποτὲ νὰ ἐμποδισθῇ, ποτὲ νὰ περιπλεχθῇ εἰς τὸν χεῖμαρρον τῶν τετριμμένων φράσεων του, λύων τὰ σπουδαιότατα καὶ δυσκολώτατα ζητήματα διὰ τινων ἀνθρώπων λόγων. Ἡ ἀντιλογία ἦτο πάντῃ ἀγνωστος αὐτῷ. Δι' ἀπλουστάτου τρόπου εἶχεν αὐτὴν ἐξαλείψει. Οἱ συνεργοὶ του ἠκολούθουν τῷ αὐτῷ συστήματι, ὅπερ τόσον βρῆώς εἶχε ριζωθῇ ἐν τῷ πνεύματι τῆς σχολῆς, ὥστε δὲν ἐπετρέπετο, ἐπὶ ποινῇ νὰ κηρυχθῇ αἰρετικὸς, ὁ μαθητὴς νὰ δείξῃ ἀπορίαν τινὰ, οὐδέποτε δὲ μαθητὴς ἤθελε τολμήσει νὰ καθυποβάλλῃ ἐνστάσιν τινὰ τῷ διδασκάλῳ του. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἠγνόουν ὅτι κάπου ὑπῆρχον «ἀπίστοι». Εἶχον ἀκούσει τὴν ἀνάγνωσιν δοκιμίου τοῦ στυππόχρου καθηγητοῦ, κατὰ τὸν ὅποιον ἔπρεπε τις νὰ οἰκτείρῃ τὴν πώρωσιν τῶν ἀπίστων. Ἐγίνωσκον πρὸς τούτοις ὅτι ἡ λέξις «Γερμανός» δὲν ἔπρεπε νὰ προφέρηται εἰμὴ δι' ὕφους ἐκφορᾶς ἀποδοκιμασίαν. Ὁ Rutherford βραδύτερον ἐνόησεν ὅτι τὸ αἷτιον τούτου ἦτο ἡ γερμανικὴ φιλολογίκα καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἀσέβεια. Πρὸς ἀπλογία ὅμως τοῦ διευθυντοῦ ὀφείλομεν εἰπεῖν ὅτι ἡ διδασκαλία ἦτον ἀνάλογος πρὸς τοὺς ἀκροατάς. Ἡ σχολὴ εἶχε συστηθῇ ἵνα προπαρασκευάζῃ ἱερεῖς διὰ τὰ παρεκκλησιαστικὰ τῶν πέριξ χωρίων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδέχετο μόνον νέους ἀξέστους, ἐξ ὧν οὐδεὶς ἴσως ἦτον εἰς κατάστασιν ν' ἀκροασθῇ ἐπωφελῶς ἀνωτέρων μαθημάτων. Αὐτὸς δὲ Rutherford, μ' ὀλὴν τὴν ἐμφυτον κλίτιν πρὸς τὴν ἀνάλυσιν, ὑπέστη κατ' ἀρχάς τὴν ἐπιρροὴν τῆς δογματικῆς ταύτης μεθόδου, μὴ πρὸςδεχομένης ἀντιλογίας, καὶ παριστώσης ὡς φανερόν, ὅ,τι ἔχρηζεν ἀποδείξεως. Συνέταξε τὰς πρώτας αὐτοῦ ὁμιλίαις ἐν ἀκρα πνευματικῇ ἡρεμίᾳ, καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐκήρυττεν ὅ,τι ποτὲ δὲν εἶχε λάβει τὸν κόπον νὰ ἐννοήσῃ. Ἡ οἵησίς του ἦτο φυσικὴ καὶ συγγνωστή. Οὐδέποτε δὲ εἶναι τις τόσον καταφατικὸς, ὅσον ὅταν ἀδυνατῇ νὰ συζητήσῃ τὴν γνώμην του. Οἱ ἀποροῦντες σχεδὸν πάντοτε εἶναι ὅσοι βλέπουν τὸ ὑπὲρ καὶ τὸ κατὰ.

Ὅτε συγγράμματα τῆς θύραθεν παιδείας διήγειρον ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ δισταγμοὺς, ἐζήτητεν ἐπιχειρήματα ἐν ταῖς ἀναμνήσεσι τοῦ σχολείου, καὶ τότε ἀνεγνώρισεν ὅτι τὰ μαθήματα τῶν διδασκάλων του τόσον ἀπῆντων εἰς τὰς διαφόρους ἐνστάσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ὅσον καὶ ὁ βόμβος τῶν ἐν τῷ κήπῳ στρουθίων. Αἱ πρῶται στιγμὴ τῶν ἐνδοιασμῶν του δὲν

ἦσαν ὀχληρά. Ἡ ἀσυνήθης ἡδονὴ τοῦ σκέπτεσθαι ἡδέως διέθρυπτε τὴν καρδίαν του. Ἐθεώρει τὸν βίον λίαν εὐάρεστον ἐν ἑαυτῷ, ἀνεξαρτήτως τῶν ὅσων συνεπιφέρει, αἵσθημα ὅπερ σπανίως συναισθάνεται ἡ νεότης, ὡς γεννώμενον συνήθως ἐν τῇ ἡλικίᾳ καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος, ὀλίγα μόνον περιμένων ἐκ τῆς ὑπάρξεως, δὲν περισπᾶται πλέον ὑπὸ ἐπιθυμιῶν καὶ σφοδρῶν ὀρέξεων ἀπὸ τῆς ζωῆς ἀπολαύσεως τοῦ χαίρειν τὴν ζωὴν.

Οὐχὶ σπανίως γίνεται τις ἐξαίφνης πιστὸς ὡς διὰ θείας τινὸς ἐμπνεύσεως. Γίνεται ὁμῶς δύσπιστος βραθυμῶς καὶ ἀνεπισθήτως· καὶ ὁ πρῶτος βαθμὸς δύναται νὰ κληθῇ ὁ τῆς συναλλαγῆς, δηλαδὴ ἐν ὅσῳ εἰσέτι πιστεύομεν εἰλικρινῶς ὅτι θρησκευτικὸν σύστημα δύναται ἀκινδύνως νὰ κολοῦνται, καὶ ὅτι δυνατὸν εἶναι τὰ πάντα νὰ συμβιβασθῶσιν, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ τὰ πάντα ἐρμηνεύειν· εἶναι ὁ βαθμὸς καθ' ὃν λέγει τις ἐν ἑαυτῷ ὅτι τὰ ἐν τῇ κατηγήσει διδασκθέντα δόγματα, λαβόντα τὸ πάλαι τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐπιτρέπεται νὰ διερμηνευθῶσιν ὅπως ἐφικνόμεθα αὐτὰ εἰς τὰς ἐνεστώσας χρεῖας, κατ' οὐσίαν οὐδόλως διαφερούσας. Ὁ Rutherford κατεγίνετο εἰς τὴν ἐρμηνείαν, ὅπως εὐτυχῆς τοῦ συναισθάνεσθαι ὅτι τέλος πάντων δὲν ἦτο πλέον ἀπλήρῃ ἡγῶ, καὶ ἐν τοιαύτῃ διαθέσει πνεύματος συνέγραψεν ὁμιλίαν περὶ ἀγνισμοῦ ἐν ᾗ προσεπάθει νὰ συναλλάξῃ τὴν Φύσιν (μὲ Φ κεφαλαῖον) μετὰ τῆς θρησκείας. Ἀπήγγειλε δὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Κυριακῆν τινὰ ἐνώπιον τῶν διδασκάλων του· τὴν ἐπαύριον Δευτέρῃ, ὁ καθηγητὴς προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐν τῷ δωματίῳ του.

«Εἶπέ μοι ὅτι ἡ ὁμιλία μου ἐδείκνυε πολλὴν εὐφυΐαν, πλὴν ἤθελε περισσότερον εὐχαριστηθῇ ἐὰν περιοριζόμην νὰ ἐκθέσω μ' ὅλην τὴν δυνατὴν ἀφέλειαν «τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας», ὅποιον ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἐν τῷ Χριστῷ. Ὅσα δυσχυρίσθην ἕως ἡδύναντο νὰ ἐνδιαφέρωσιν ἄνδρας λαβόντας ἀνωτέραν ἀνκτροφὴν, καὶ ἐνθυμεῖτο ὁ ἴδιος ὅτι εἶχεν ἄλλοτε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀναπτύξει σχεδὸν τὰς αὐτὰς ιδέας, ὅτε ἦτον ἔτι πολὺ νέος, ἐν τινὶ ὁμιλίᾳ ἐκφωνηθείσῃ ἐνώπιον τῆς ὁμηγύρεως τῆς ἐνώσεως. Ἀλλ' ἐγὼ ὤφειλον νὰ ἐνθυμῶμαι ὅτι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ κύκλος τῆς ὠφελείας, ἣν ἔμελλον νὰ παρήσχω ἤθελε μείνει περιορισμένος μετὰ τὰς ταπεινῶν ἀκροατῶν ἐν τινὶ πολίχνῃ ἢ κώμῃ, καὶ δὲν ἐφρόνει ὅτι παρόμοιον ἀκροατήριον ἤθελε μ' ἐννοήσῃ ἐὰν ὁμίλουν ὑπὲρ τὴν διάνοιάν του, ὡς ἐπράξα τὴν Κυριακὴν. Μετὰ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας μερίμνας τῆς ἐβδομάδος, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τὴν Κυριακὴν τοιαύτων, ἀτινα ἐνοχλοῦσι τὸν νοῦν καὶ ταράττουσιν, ἀπαιτοῦντα οἰκνδήποτε ἀσκησιν τῆς διανοίας. Ἀρκεῖ αὐτοῖς μόνον ἡ ἐπανάληψις τῆς παλαιᾶς τρύτης ἱστορίας, ἣν, ὡς καλῶς γινώσκεις, κύριε Rutherford, οὐδαμῶς οὐδέποτε ἐπιτρέπεται ν' ἀποκάμωμεν ἐπαναλαμβάνοντες: «Ἡ περιγραφή τῆς φρικώδους ἀνομίας ἡμῶν, τοῦ ἀσύλου, οὗ ἐπιτυγχάνομεν ἐπὶ τῆς Πέτρας τῶν Αἰώνων, καὶ ἐκεῖ μό-

νον, τῆς ἀγκυλλιάσεως τῶν ἐκλεκτῶν καὶ τῶν βυσσάνων τῶν ἀπίστων. Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπιπτον ἐπ' ἐμὲ ὥς χεὶρ πτώματος· ὁθεν ἐξῆλθον σφόδρα κατὰβεβλημένος. Ἡ ὁμιλίᾳ μου μὲ εἶχε συγκινήσει, καὶ ἐκεῖνος ὅστις ἰδίως ὤφειλε νὰ μὲ ὑπυστηρίξῃ καὶ παροτρύνῃ, δὲν εὗρεν οὐδεμίαν λάξιν φιλόφρονα ἢ ἐνθαρρυντικὴν νὰ μοὶ ἀποτείνῃ. Οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ψυχροτάτην ἀδιαφορίαν, ἵνα μὴ εἴπω ψόγον.

Σταθερώτερος χαρακτήρ ἤθελεν ἐπαναστατήσῃ, καὶ τὸ διήγημα διὰ μιᾶς ἤθελε καταντήσῃ ἀδιάφορον καὶ κοινόν. Ὁ Μάρκος Rutherford ἦτον ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ὑπομένουσι στενάζοντες καὶ προφέροντες ἑαυτοῖς σκιὰς καὶ ἀνωφελεῖς ἐπιπλήξεις. Ἀμὲν τῇ λήξει τοῦ τετάρτου ἔτους τῶν θεολογικῶν μαθημάτων του, ἐδέχθη νὰ σταλῇ ἐπὶ δοκιμῇ εἰς τινὰ κωμόπολιν, ὅπου καὶ ἤρρεσε τῷ ποιμνίῳ του καὶ ἐγένετο δεκτός. Ἡ ἐναρκτήριος ὁμιλία του λίαν περιέργως ἐδήλωσε τὸ δεύτερον βῆμα, βῆμα ἀποτελεσματικόν, σπικνίως ἐπαναλαμβάνόμενον πρὸς τὰ ἐπίτω, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἠθικῆς ἀναστασίας.

Γ'. Σόγχνσις.

«Ἡ πρώτη Κυριακὴ, ἐν ᾗ ὁμίλησα, ἀφοῦ ἐγενόμην δεκτός, ἦτον ἡμέρα τοῦ Νοεμβρίου, συννεφώδης καὶ μελαγχολικὴ· ἀλλ' οὐδὲν πικρόμοιον ὑπῆρχεν ἐν ἐμοί. Ἡ κοινότης εἶχεν ἐκκισθητῶς αὐξήσῃ κατὰ τὰς τέσσαρας τελευταίας ἑβδομάδας, (μετὰ τὴν ἐκφώνησιν δηλαδὴ τῶν πρώτων ὁμιλιῶν μου), ἡ δὲ προσδοκία τῆς νέας ζωῆς, ἣτις ἀνεπτύσσεται ἐνώπιόν μου, μὲ παρώρμα ἔτι μᾶλλον».

Ἐσπέρουν τινὰ ὁ Μάρκος Rutherford ἀνέβῃ τὸν ἄμβωνα μὲ τὸν ἐρεθισμὸν πρωτοπείρου, πεποιθότος ὅτι μέλλει νὰ ὠφελήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Εἶχε πρὸς τούτοις τὴν πλάνην, συχνὴν εἰς τὴν εἰκοσκετῇ ἡλικίαν, ὅτι οἱ πολλοῦ λόγου ἄξιοι ἄνδρες εἰσὶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ ὅτι ἔχομεν δικαίωμα νὰ θεωρώμεθα ὡς ἡδικημένοι ὅτε δὲν συγκαταλεγόμεθα ἐν τοῖς ταιούτοις. Πρακτηρῶ δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔμεινε πάντοτε ἀδιόρθωτος. Ἡ πεῖρα, ἣτις τόσον ταχέως ἐδίδάξεν αὐτὸν νὰ λάβῃ συναισθήσιν τῆς ἑαυτοῦ μετριότητος, δὲν ἔδωκεν αὐτῷ νὰ γνωρίσῃ ὅτι οἱ πολλοῦ λόγου ἄξιοι εἰσὶν ἐξαιρετικοί, ὡς καὶ τὰ ἐπίσημα συμβάντα. Ἡ ὑφ' ἧς ἀνθρωπότητος σύγκειται ἐξ ἀτόμων μετρίων, καθὼς καὶ ἡ ὑφ' ἧς τοῦ βίου ἀποτελεῖται ἐκ κοινῶν καὶ οὐδόλως ἐνδιαφερουσῶν περιπετειῶν.

Ὁμίλησε περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, θρησκείας τῶν ἐγκαταλελειμμένων, τῶν μεμονωμένων, πάντων τῶν δυστυχῶν. Ἡ καρδία του ἐνέπνεε τοὺς λόγους του, διότι τοὺς ἀνέφερεν εἰς ἑαυτὸν, καὶ τὰς παραμυθίας τὰς προσφερομένας εἰς ἄλλους, ἐφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούσας ἐφ' ἑαυτοῦ.

«Μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας μετέβην εἰς τὸ ἱερόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἦλθε νὰ μ' εὕρῃ. Ὁ νεωκόρος εἰσῆλθε, μοὶ εἶπεν ὅτι βρέχει, καὶ ἔπειτα

ἐξῆλθεν ἀμέσως ἵνα σβύσῃ τὰ κηρία καὶ κλείσῃ τὰς θύρας. Δὲν εἶχον ἀλεξιβρόχιον, ὥστε πεζῇ ἀπερχόμενος οἴκαδε ἐβράχην. Εἰσελθὼν λοιπὸν εἰς τὸ πενιχρὸν οἶκημά μου, εἶδον τὸ δεῖπνόν μου, συνιστάμενον ἐξ ἄρτου, τυροῦ καὶ ζύθου ἐπὶ τῆς τραπεζῆς, πλὴν ὁ οἰκοδεσπότης εἶχε θεωρήσει περιττὸν ν' ἀνακριπίσῃ τὸ πῦρ ἐν τοικύτῃ νυκτερινῇ ὥρᾳ. Καίπερ κατ' ἀκοπὰς ὢν, οὐχ ἦττον περιεφερόμην τῇδε καὶ κείτῃ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐν τῷ δωματίῳ μου, πάσχων εἶδος νευρικῆς κρίσεως. Ὅσα πρὸ μικροῦ ἐκέρυξα μοι ἐφάνοντο ἡ ματαιότης τῶν ματκιοτήτων, νῦν ὅτε εὐρισκόμεν ἑνώπιον τῆς πραγματικότητος, διὸ πικρῶς ὠνειδίζον ἑμαυτὸν, ἐνεκα πίστεως μὴ ἀντεχούσης καὶ ἐπὶ μιᾷ ὥρᾳ δοκιμασίᾳ. Προσεγγιζούσης τῆς πρωίας, κατεκλίθην, ἀλλὰ δὲν ἐκοιμήθην· καὶ ὅτε ἐράνη τὸ σκοτεινὸν λυκαυγὲς τῆς Δευτέρας, δὲν εἶχον πλέον ἔρσιμκ, καὶ συνήσθαι νόμην ὅτι πίπτω εἰς ἀχνυρὲς κενόν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα ἐδεινώθη, καὶ ἡ μελαγχολία μου ἔλαβεν ὠρισμένον χαρακτῆρα. Μοι ἐπῆλθεν ιδέα τις ὅτι τῶν φρενῶν ἐξίσταμαι, ἢ ὅτι γίνομαι βλάξ. . . .»

Ἡ οὕτως εἰπεῖν ὑποχονδριακὴ αὕτη περίοδος δὲν τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν του ἀσχολιῶν. Ἀπ' ἐναντίας, ἐν ὅτῳ ἡσθένει μόνον ἐνδομύχους ἀπῆντα δυσκολίας. Ἐξεργάζετο ὁμιλικὲς αἰτίαι οὐδενὶ ἐγέννων ὑποψίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἦσαν κενὰ ῥήματα. Δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκάντωθῃ τῷ ἐπιβυλλομένῳ κυρίῳ Α. ἐριοπώλῃ καὶ διακόνῳ, ὅστις ἦτο τὸ σημαντικώτερον τοῦ ποιμανίου του μέλος, καὶ ὅστις τὸν ἠνεύχετο, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὑπόπτως ἐπετῆρει αὐτόν. Προήδρευε μετὰ προσποιητῆς ἡρεμίας συναθροίσεων ῥηπτικῆς πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν, ἐν αἷς ἠναγκάζετο ν' ἀναγινώσκῃ πρὸς τέρψιν τῶν κυριῶν θρησκευτικὰ μυθιστορήματα τῆς ἐκλογῆς τοῦ κ. Α., αἵτινα τὸν ἠρέθιζον μέχρι παροξυσμοῦ. Τὸ μόνον δεῖγμα ἀνεξαρτησίας, ὅπερ ἔδωκε κατὰ τοὺς δεκαοκτὼ πρώτους μῆνας τῆς διακονίας του, ἦτο τὸ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν μιᾷ τῶν τοιούτων συναθροίσεων τὸν Ἐφημέριον τῆς Βακερίλλας. Πλὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Β' Κεφαλαίου ὁ κ. Α. κυριῶς ἐψυθάρισεν εἰς τὸ οὖς του μὲ ἐκφραστικὸν μαιδίαμα, ὅτι παροῦσαι τυγχάνουσι καὶ νεάνιδες. Ὅθεν δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιμείνῃ, καὶ ἐπανελάβε τὴν ἀναγνώσιν τῶν θρησκευτικῶν μυθιστορημάτων. Πρὸς τὸ τέλος τῆς συνόδου ὁ κ. Α. ἀνεγίνωσκε τὸν κατὰλογον τῶν γάμων, τῶν θανάτων καὶ τῶν γεννήσεων. Ἐρριζόμενος δ' ἐκ τινος ὀρθοφρονούσης ἐφημερίδος, ὁ κατὰλογος οὗτος καθίστατο εὐσεβὲς ἀντικείμενον, ὡς ἐπίσης, ὑποθέτομεν, καὶ τὰ σχολικὰ αἵτινα φυτικῶς θὰ προδύλῃ μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου. Ἡ ἐσπερινὴ συνεδρίασις ἐλήγε μετὰ τὴν διανομὴν κυπέλλων μὲ τέτοιον καὶ τεμαχίων ἄρτου βουτύρῳ ἡλειωμένων.

Ἡ εἰρήνην ἐπαράχθη αὖκα ὡς ὁ Μάρκος τὴν υἰαίαν ἀνεκτήσατο. Ἐπανελάβε τὰς ἀναγνώσεις του, ἐζήτει νὰ ἐξακριβώσῃ ζητήματα ἀνώτερα τῆς καταλήψεώς του, φροντίζων περὶ ἀδικλύτων προβλημάτων. Ἔσχε τότε

τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσῃ πόσον εὐκολον εἶναι εἰς ἱεροκῆρυκα ν' ἀπατᾷ τὸ ἀκροατήριόν του χωρὶς τὸ ἔννοῆ. Ὁ ἱεροκῆρυξ μεταχειρίζεται φριτσεολογίαν τινὰ ἰδίαν τῇ κίρῳ τῆς μέλως ἀποτελεῖ. Οἱ ἀκροώμενοι αὐτοῦ εἶναι συνειθισμένοι νὰ προσάπτωσιν ἔννοιαν ὠρισμένην εἰς τὰς χρωμένους λέξεις. Ἐὰν μὴ ἐνδιατρίψῃ ἐφ' ἐκάσται λέξει, ἵνα ἐξηγήσῃ ὅτι ἔννοεῖ αὐτὴν διαφοροτρόπως, δύναται ἐπὶ ὅλους μῆνας νὰ ὁμιλῇ πρὶν ἢ συνίδωσιν ὅτι ἐπλύσκατο ὢν ὁρθόδοξος. Ὁ Rutherford ἦτον ἤδη λίαν αἰρετικὸς, ἐνῷ οὐδεὶς, οὐδ' αὐτὸς ὁ κ. Α., εἶχεν εἰσέτι συλλάβει ὑπόνοιάν τινα. Ἡ ἀπάθεια τοῦ ποιμνίου του ἐμπόδιζε τὴν σκανδαλώδη ἀνακάλυψιν. Ἦσαν ἀληθῶς τοιοῦτοι ἄνθρωποι οἷους εἶχεν ἀνκφέρει αὐτῷ ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, οἵτινες δὲν ἔρχονται τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως ὧσιν ἠναγκασμένοι νὰ σκεφθῶσιν ἐπὶ τινος ἀντικειμένου. Ἄνευ ἀπροόπτου τινός, ὁ Rutherford πιθανῶς ἤθελεν διατρίψει ὁλόκληρον τὸν βίον του μένων ἐφημέριος τοῦ χωρίου Χ. . . . Τὰ ἔτη ἤθελον δαμάσει αὐτὸν, ἤθελε μεταφέρει ἐπὶ ἠθικῶν ζητημάτων τὸν ζῆζον θν εἰς μάτην ἐδαπάνᾳ περὶ θεολογικῶν μικρολογιῶν, καὶ βαδίσαι ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ προκτόχου του, ἀνδρὸς σεδαστοῦ, ὅστις ἐπὶ πεντηκονταετίαν εἶχε κηρύξει τρεῖς ὁμιλίαι καθ' ἐκάστην Κυριακὴν ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ καθήκους. Δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, ὅπως βούλεται ὁ ἀναγνώστης, αἱ προσπάθειά του, ἵνα εἴπῃ πράγματα οὐχὶ ὑπὲρ τὸ δέον κοινὰ καὶ τεθυλλημένα, ἐπέσυρον εἰς τὰς ὁμιλίαις του ἀσυνήθεις ἀκροατάς, καὶ παρετηρήθη ἡ πικρυσία ἐν τῇ διδαχῇ ἀνδρὸς φανερώς γνωστοῦ ὡς ἀθέου. Τοῦτο ἐφώτισε τὸν κ. Α., ὅθεν ἐπ' ἄλλον ἐξηγήσεις. Ὁ Μάρκος Rutherford ἐφάνη ὀξύς, καὶ κατὰ συνέπειαν ἔδωκε τὴν παραίτησίν του. Εἰς δ' ἐφθάσε σημεῖον, ὥφειλε νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁλοσχερῶς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ νὰ ζητήσῃ ἄλλο στάδιον. Ἐὰν εἶχεν ἀνδρικήν ἐνέργειαν, οὐδόλως ἤθελε διστάσει, ἀλλ' εἶπον ὅτι ἦτον ἀδυνάτου χαρακτηρὸς. Ἀπατᾷ τίς πιστεύων ὅτι αἱ πνευματικαὶ συγκρούσεις ἀπαλλάττουσι τὸν ἄνθρωπον τῶν μικρῶν φροντίδων τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἡ ψυχὴ, περισπωμένη ὑπὸ ὀρησκειτικῆς κρίσεως, μένει οὐχ ἥττον αἰσθητικὴ εἰς τοὺς ὑλειοὺς περισπασμοὺς, εἰς τὰς πικρίας, εἰς τὰ μικροπρεπῆ πάθη, ὥστε οὐδ' ὑπὸ τῆς συναισθήσεως τῆς ἑαυτοῦ ἀξιοπρεπείας ὑποστηρίζεται. Ὁ Μάρκος δειλὸς καὶ ἀμφιταλαντευόμενος, ἦτον ὀλιγώτερον ἱκανὸς παντὸς ἄλλου ν' ἀποτινάξῃ τὰς ἀθλιότητας καὶ τὰς κοινὰς ἀνάγκας ἀπόρου βίου. Σὺν τῇ ἀδημονίᾳ καὶ ταραχῇ τῆς συνειδήσεώς του, ἤχθετο συνάμα διότι τὸ ἰσχυρὸν βελάντιόν του ἐξηντλεῖτο, καὶ διότι ἔστερεῖτο θέσεως.

Οἱ τὸ ἰδεῶδες θηρεύοντες ὑπάγονται εἰς δύο κατηγορίας· τῶν πλατωνικῶν ἐραστῶν καὶ τῶν ἄλλων. Ὁ Μάρκος ἀνῆκεν εἰς τὴν πρώτην. Ἦρκει αὐτῷ τὸ μὴ πράττειν τι ἀναντιρρήτως ἐναντίον εἰς τὸ ἰδεῶδες του, περὶ ἀνεξαρτησίας καὶ εἰλικρινείας. Κρίνας ὅτι ἠδύνατο «ἀνευ ἀπιστίας»

νὰ γίνῃ ἐφημέριος ἐκκλησίᾳς τινὸς τῶν Οὐνιτάρων,¹ ἀφοῦ τὰ δόγματα τούτων προσήγγιζον εἰς τὰς ἐνεστώσας ιδέας του, ἔθεσε τὴν ὑποψηφιότητά του εἰς τι παρεκκλήσιον τῆς αἰρέσεως ταύτης. Πареκλήθη λοιπὸν νὰ δμιλήσῃ ἀπαξ διὰ δοκιμὴν, καὶ μετέβη ἐκεῖσε ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐμπόρου τινὸς φίλου του. Μὴ λησμονήσης ἀναγινώσκων τὸ κατωτέρω φύλλον ὅτι εἶχε τὴν ψυχὴν ὁ Μάρκος συγκεχυμένην ἐνεκα σπουδαιοτάτων ζητημάτων, βασκανιζομένην ὑπὸ ποικίλων ἐνδοιασμῶν, ὅτι, ἐνὶ λόγῳ, εὕρισκετο ἐν μιᾷ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἣν ἠθέλομεν προθύμως χαρίσει τὰ πάντα ὅπως ἐπιλαθώμεθα τῶν τοῦ κόσμου. Εἰ δὲ καὶ ἡ περιτοπὴ αὕτη εἶναι ἀρκετὰ ἐκτενὴς, θέλω ὁμῶς περᾶσχει αὐτὴν ὁλόκληρον, διότι οὕτω θὰ λάβῃ τις ἔπειτα ἀκριβῆ ιδέαν τοῦ βιβλίου.

«Τέσον ἤμην ἐστερημένος χρημάτων, ὥστε τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ἠναγκάσθην νὰ διέλθω περὶ ὅλον τὸν δρόμον. Μὴ λαβὼν παρ' οὐδενὸς πρόκλησιν τινα, διηυθύνθην κατ' εὐθείαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον καὶ περιέμενον ἐν τῷ παρεκκειμένῳ κοιμητηρίῳ. Τέλος μικρὰ θύρα ἠνεώχθη καὶ γυνὴ τις ἐνεφάνη. Ἐῖπεν τίς ἤμην. Εἰσῆλθον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐκάθισα ἐπὶ σκίμποδος πλησίον μικρᾶς μαγειρικῆς τραπέζης. Καίτοι ψυχρὰς οὗσης τῆς ἀτμοσφαίρας, δὲν ὑπῆρχε πυρὰ, οὐδὲ τὰ χρειώδη πρὸς ἐτοιμασίαν αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς ἐστίης εἶχε τεθεῖ ποτήριον καὶ λάγνης πλήρης ὕδατος, ἀλλ' ἀριδῆλως εἶχεν ἐμπλησθῇ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, καὶ δὲν ἦτο λίαν ἐπαγωγός. Μετὰ νέαν σχεδὸν εἰκοσι λεπτῶν προσδοκίαν, εἶδον εἰσερχόμενον τὸν φίλον μου τὸν ἔμπορον. Μοι ἔσφιξε τὴν δεξιάν, παρετήρησεν ὅτι τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ, καὶ ἠρώτησέ με ποίους ὕμνους θὰ ψάλλωσιν· ἔδωκα αὐτῷ τὴν σημείωσιν, καὶ τότε ἀνέβην τὸν ἀμβωνα».

«Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἦτον ἀπλούστατον, δυνάμενον νὰ χωρήσῃ περὶ τὰς διακοσίας ψυχάς. Εἶχον ἀπέναντί μου στοᾶν, ὑπὸ τὸν ἀμβωνα δὲ, κατωτέρω, σειρὰν βάθρων σκοτεινοῦ χρώματος. Ἐὰ ἀμέσως εὕρισκόμενα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἦσαν περικυκλωμένα ὑπὸ πεπαλαιωμένων πρασίνων παραπετασμάτων· ἐμέτρησα τοὺς ἀκροατάς μου, ἦσαν ἀκριβῶς δέκα ἐπτὰ, συμπεριλαμβανομένων καὶ δύο γηραιῶν χωρικῶν, καθημένων ἐπὶ τοῦ τελευταίου βάθρου, ἐγγὺς τῆς θύρας· εἰς τὴν στοᾶν, οὐδένα εἶδον, εἰμὴ μόνον νέαν τινὰ γυναῖκα, τὴν κρούουσαν τὸ ὄργανον».

«Ὁ ἔμπορος ἀπήγγειλε τὴν σειρὰν τῶν ὕμνων, καὶ ἤρξατο ᾄδων μέβρεϊκαν φωνήν, προσάδοντας καὶ τοῦ μικροῦ ὄργάνου. Οἱ λοιποὶ ἀκροαταὶ περηκολούθουν διὰ λεπτοῦ ψιθυρισμοῦ. Ἀρχοῦντως δ' ἐξεπλάγην εὐρὼν ἐν τῇ παρεκκειμένῃ βίβλῳ λόγον ἀφεθέντα ὑφ' ἐνὸς τῶν πρὸ ἐμοῦ ἐφημερίων. Ἦτο νεκρικός λόγος, καθαρῶς γεγραμμένος, ὅστις προδήλως εἶχεν ἤδη χρησιμεύσει εἰς πολλὰς περιστάσεις, εἰ καὶ ἐμπεριεῖχε προσωπικούς τινες αἰνιγμούς. Μετ' ἐμφάσεως ἐπληνεῖτο ἡ εὐσέβεια καὶ τὰγαθὰ ἔργα τοῦ τε-

¹ Ἀῖρεσις διαμετρομένων ἀρεανίζουσα.

θνεῶτος· πλὴν καθ' ὅλας τὰς σελίδας, εἶχον προστεθῆ μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀντωνυμίαι· θήλυκαὶ ἄνω τῶν ἀρσενικῶν, ἀδελφὴ ἄνω τοῦ ἀδελφοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυσκολία ν' ἀναγνωσθῇ ἀδικφάρως καὶ διὰ τὰ δύο γένη. Ἡμὴν νευαρκωμένος καὶ καταλελυμένος, οὐδεμίαν ἡσθαιόμην πρὸς οἰονδήποτ' ἔργον διάθεσιν· ὠμίλησα οὐχ ἥττον ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· μοι ἐφάνετο ὅτι τοῦτο ἦτον ἀντικείμενον ἐπίσης ἐνδικφέρον ὡς πᾶν ἄλλο.

«Μετὰ τὴν ἱεροτελεστείαν οἱ δέκα ἐπτά μου ἀκροαταὶ ἀνεχώρησαν, πλὴν ἀνδρὸς τινος γέροντος καὶ ἰσχυροῦ, εἰσελθόντος εἰς τὸ ἱερόν. Οὗτος, ἐλαφρῶς ὑποκλίνας τὴν κεφαλὴν, μοι εἶπε: «Κύριε Rutherford, ἐπιθυμεῖτε νὰ μὲ συνοδεύσητε, ἂν εὐχρεασθῆτε; — Τῷ ἠκολούθησα. Διέβημεν τὸ χωρίον σχεδὸν χωρὶς ν' ἀνταλλάξωμεν λόγον καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐν ᾗ μὰς ὑπεδέχθη ἡ σύζυγός του, προπορευθεῖσα. Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἦσαν οἱ κύριοι τοῦ ἐργαστηρίου, ἐν ᾧ νῦν εὕρισκετο ὁ φίλος μου ἔμπορος, ἀλλ' εἶχον ἐγκαταλείψει τὸ ἔμπόριον. Ἐρχίνοντα ἔχοντες τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, περίπου ἐξήκοντα πέντε ἐτῶν. Εἶχον τὴν αὐτὴν ἰδιοσυγκρασίαν, ἐκάτεροι ἦσαν ἰσχυροὶ, χλωμοὶ καὶ λυμπατικοί, ὡς εἰ ἐτρέφοντο ὑπὸ ἀλφίτου. Ἐγευματίσαμεν ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης, ἐχούσης ἐστίαν μετὰ σιδηρῶν κιγκλίδων ἀρχαίου ρυθμοῦ. Κάλλιστα ἐνθυμούμαι εἰς τί συνίστατο τὸ γεῦμα ἐκεῖνο· λαίμωρος προβάτου κρέας, γκιώμηλα, λάχανα, πλάκκοῦς ἀλείμματι ἡρτημένους καὶ ζύθος, ὁ σπανιώτατος τῶν ὁσῶν ποτέ εἶδον, κατὰ τὴν χροίαν ὁμοίως πρὸς ζωμὸν λεμονίου. Τί ὁμῶς ἦτο τῶνόντι δὲν δύναμαι νὰ εἶπω, ἐπειδὴ δὲ ἐτόλμησα νὰ τὸν γευθῶ. Ὀλίγον παρέδοξον μοι ἐφάνη ὅτε ἠρωτήθην ἐὰν ἐπεθύμουν γκιώμηλα ἢ λάχανα. Ἀλλ' ὑποθέσας ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐπεκράτει συνήθεια νὰ μὴ τρώγῃσι τὴν ἡμέραν γκιώμηλα καὶ λάχανα, καὶ πρὸς τούτοις ἐνθυμούμενος ὅτι ἡμὴν προσωρινὸς διὰ δοκιμὴν, ἀπήντησα, «λάχανα». Ὀλίγα ἐλέχθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν. Ἡ οἰκοδόσποινα οὐδὲ λόγον προέφερε. Μετὰ τὸ γεῦμα ἐθετο τὰ πάντα ἐν τάξει, καὶ ἀπῆλθε χωρὶς νὰ φανῇ πλέον. Ὁ ξενίσας με ἐπλησίωσεν εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς ἐστίας· ἐποίησε περὶ κτήρησίν τιναν ἐπὶ τῆς ἀρξικμένης βροχῆς καὶ ἀπεχοιμήθη.

«Κατὰ τὴν δευτέραν ὥραν παρέεικοσι λεπτὰ ὑπήγαμεν εἰς τὸν ἐσπερινόν· εὕρομεν καὶ πάλιν τοὺς δεκαεπτὰ ἀκροατάς εἰς τὴν θέσιν των, ἐκτὸς τῶν δύο χωρικῶν, οἵτινες ἴσως ἐκωλύθησαν ἕνεκα τῆς βροχῆς. Ἡ ἱεροτελεστία ἦτον ἐπικινάληψις τῆς πρωΐνης. Ὅτε κατέβην τοῦ ἁμβωνος, ὁ ξενίσας με μ' ἐπλησίωσεν προσφέρων μοι δέκα ἐννέα σελίνια· τὸ ἐπιτίμιόν μου ἦτο μία γκινέα, ἀλλ' ἀφηραῖντο δύο σελίνια διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γεύματός μου.

Ὁ Μάρκος Rutherford ἐβαυκάλισε μὲ τὰς ὁμιλίαις του, ἐπὶ ἐν ἑτοί, τὸν ὕπνον τῶν δεκαεπτὰ ἀκροατῶν του. Εἶτα βάρυνθεῖς καὶ ἀπαυδήσας, ἔ-

δωκε πάλιν τὴν παρτίτησίν του καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Λονδίον, ἔχων τὴν ἀπόφασιν ν' ἀλλάξῃ στάδιον.

Δ'. Συμπέρασμα

Τὸ κακὸν του προήρχετο ἐξ ἀντινομίας τῶν αἰσθημάτων μετὰ τῶν ἰδεῶν του, διὸ καὶ ἦτον ἀθεράπευτον· εἶχε συνάμα ἀνάγκας καὶ ἀνεπιτηδείτητας τοῦ πιστεῦν. Ἡ καρδία του ἐβούλετο λατρεύειν, ὁ δὲ λόγος ἀφῆρπαζε τὰ ἀντικείμενα τῆς λατρείας του καὶ ἀπέλειπε τὸν βωμὸν κενόν. Εἶχε γεννηθῇ ἑκατὸν ἔτη ὑψικίτερον. Ἐν αἰῶνι ζωηρᾷ πίστεως θὰ ἦτο θρησκευτικῆς καὶ εὐτυχῆς. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἦτον ἢ εἶδος τι ἠθικοῦ ναυαγίου, κλυδωνιζομένου ἀνευ ἐλπίδος νὰ προσορμίσῃ εἰς ἀκτὴν τινα. Ὁ ἀφρανισμὸς ἐκάστης πηλικῆς δοξασίας του ἐφάνετο κῦτῳ ὡς νέον βῆμα πρὸς τὴν νεορὴν ἀπελευθέρωσίν του· καὶ ἀφοῦ ἐξηλείφετο, ἐξεπλήττετο διότι ἐστερεῖτο αὐτῆς. Τὰ θρησκευτικὰ δόγματα, ὧν μάλιστα κατεφρόνει θεωρητικῶς, ἦσαν αὐτῷ ἀναγκαστικὰ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ αἰσθηματος. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἶχε παύσει τοῦ πιστεῦν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἐσεμνύετο ἐπὶ τῇ νίκῃ του κατὰ τηλικαύτης δεισιδαιμονίας· ἐξεπλάγη δὲ τὴν ἐπαύριον νοήσας ὅτι τῷ ἦτον ἀδύνατον νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχικὴν γαλήνην ἐὰν δὲν ἔβλεπε ἄλλο ἢ μηδὲν πέραν τοῦ τάφου.

Ἦλπισε νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν ἀλλάσσεων ἐπάγγελμα· πλὴν οὐδὲν ἐπάγγελμα ικανοποιεῖ ἀρνητικὴν κατάρτησιν τοῦ πνεύματος, ἐν ᾗ πάντοτε παρτῇται τις τὰ κατὰ. Ἐδοκίμασε τὴν διδασκαλίαν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔφυγεν ἐκ τοῦ σχολείου ἐν περιόδῳ πανικοῦ τρόμου, παρκαπλησίῳ μανίας. Κατεγίνετο ἐν βιβλιοπωλείῳ, καὶ τὸ ἀφῆκε λόγῳ ὑγείας· ἐφάνταζετο ὅτι ἔχει ἀντιπάθειαν πρὸς τὰς ἀσχολίας του. Κατὰ βάθος πᾶσα ἀσχολία ἤθελεν εἶναι κατὰλληλος εἰς τὸν μαλακὸν χαρκατῆρά του, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ διαγῇ ἐν ἡρεμίᾳ πρὸς ἑαυτόν. Ἦτο, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, τέκνον τοῦ αἰῶνός του, ἀνιώμενος καὶ κυμνιόμενος ἐν μέσῳ προβλημάτων παρὰ τὴν δυνάμιν του. Πάντες γινώσκομεν τὴν ἱστορίαν ταύτην, καὶ πολλοὶ πολλάκις ἡδὴ διηγήθησαν αὐτὴν ἄλλ' ἢ παροῦσα ἀνελίσσεται ὡδε ἐν νεορᾷ σφίρει, ἐν ᾗ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπενόησε νὰ τὴν σπουδάσῃ. Τ' ἀποτελέσματα τούτου τοῦ κακοῦ, ὅπερ ὠνομάσθη ἡ ἀσθένεια τοῦ αἰῶνός μας, εἶχον ἐξετασθῇ ἐπὶ χαρακτῆρων καὶ πνευμάτων ἐξόχων. Ἡ ἱστορία τοῦ Μάρκου Rutherford δεικνύει ἡμῖν ὅποῦ εἶναι ἐν ἀτόμῳ κοινῷ, ἦτοι ἐν τῷ πλήθει. Δεικνύει ἡμῖν τὸ ἐπτοημένον καὶ τὴν κατάρτησιν τῆς μετριοτήτος, ἣτις αἰσθάνεται, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀρκούντως ἰσχυρὸν νοῦν ἵνα κατὰ τὴν ἐκὺν πῆλιν πίστιν πολιτικὴν ὡς περ καὶ θρησκευτικὴν, αἰσθητικὴν ὡς καὶ ἠθικὴν, ἐνώπιον αἰῶνος λέγοντο· αὐτῇ· Λογίζου μόνη! Νὰ σκέπτομαι τι; Νὰ πιστεύω τι; — Τὰ παλαιὰ συστήματα

ἐξηφανίσθησαν, ἀλλ' οὐδὲν ὠκοδομήθη πρὸς ἀντικατάστασιν. Οἱ Rutherford δὲν κατέχουσι τὴν ἀδιαφορίαν ἢ τὴν ὑψηλὴν διάνοιαν, ἐπιτρεπούσας νὰ περιμένωμεν ἀταράχως, ὥστε ὁ χρόνος καὶ ἡ κοινὴ τῶν παρελθουσῶν γενεῶν ἐργασίᾳ νὰ φέρωσι συμπεράσματα ἐπὶ τοῦ σύμπαντος. Πρὸς τούτοις, καὶ ἂν φέρῃς αὐτοῖς τοιαῦτα, δὲν θέλουσι πιστεύσει εἰς αὐτά. Εἶδον ἀνατρεπόμενα ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πικτέρες καὶ ἡ νεότης αὐτῶν ἔσχον τόσην πίστιν καὶ πεποιθήσιν καὶ διετήρησαν εἰς τὸ μέλλον ἀνυπερβλήτους ὑποψίας. Ὁ κόσμος οὐδόλως φροντίζει περὶ αὐτῶν. Οὐδεὶς προσέχει αὐτοῖς. Εἰσὶν ἐκ τῶν ἀνθρώπων οὐδόλως ἐνδιαφερόντων, δι' ὧν τὸ ἄπειρον πλῆθος ἡγανάκει, ὁ Μάρκος Rutherford. Οὐχ ἦττον ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν ἄρά γε οὗτοι; Ἐνεκὰ τούτου μήπως πάσχουσιν ὀλιγώτερον; Ὡμεν πρὸς αὐτοὺς πλήρεις οἴκτου, διότι ἐξαιρέτως εἰσὶν οἱ μάλλον ἄξιοι συμπαθείας, ὄντες ἀνυπεράσπιστοι. Αἱ γενεαὶ τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς ἀπώλεσαν τὴν ἠθικὴν ἐνότητα. Δὲν εἰσέρχονται πλέον ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ ἔχουσαι σύνολον ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων σταθερῶν, συνδεδεμένων, καλῶς προσηρμοσμένων ἀλλήλοις, τοῦθ' ὅπερ ἐμβάλλει αὐτοῖς διεύθυνσιν τινα καὶ δύναται νὰ τοῖς χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα. Ὅθεν βλέπομεν αὐτάς τετραγμένας, ἀσυνεπεῖς κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ προσφέρεισθαι. Τὸ ἐξῆς παράδειγμα θὰ κατὰστήσῃ τὴν ἐννοίαν μου σαφεστέραν. Γινώσκω ἄνδρα διακεκριμένον, διακτηρήσαντα ἐν μέσῳ τῶν σκοπέλων ὅλως κοσμικῆς ἀγωγῆς θρησκευτικὸν αἶσθημα λίαν ζωνρόν. Δὲν κρύπτει τοῦτο, μάλλον τείνει νὰ σεμνύνηται ἐπὶ τῷ φρονήματι τούτῳ. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι συνάμα ὁ φοβερώτατος κατὰστροφεὺς θρησκευμάτων, ὃν ποτε ἔτυχεν ν' ἀπαντήσω. Ἐχει ἰδίαν μέθοδον, ἥρεμον καὶ δεικτικὴν, ὅπως καταφθείρῃ θεολογικὸν σύστημα καὶ ὅπως ἐνδείξῃ ψηλαφητὸν τὸ ἀδύνατον μεταφυσικῆς τινος μετὰ τῶν ἀντιλογιῶν φιλοσοφίας τινός, περὶ τὰς ὁποίας τὸν ἀντιλέγοντα. Ἐὰν δὲ περικτηρήσῃς αὐτῷ τὴν σύγκρουσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ μετὰ τῶν αἰσθημάτων του, ἀναγνωρίζει τοῦτο ὡς ἀληθές καὶ λυπεῖται. Ἐπίσης εἶναι εἰλικρινὴς εἰς ἑκατέρως τὰς περιστάσεις. Ἡ καρδίᾳ του πιστεύει, ἐνῶ ὁ νοῦς του εἶναι σκεπτικὸς. Ἀπώλεσε τὴν ἠθικὴν ἐνότητα. Ἀλλὰ μὴ οἰκτείρωμεν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον. Εὐρίσκει ἀμοιβὰς καὶ διασκέδασιν ἐν πλείσταις ὅσαις ἀδράξῃς τέρψεσιν. Οἱ Rutherford ὀλιγίστως ἔχουσιν ἀδράξῃς τέρψεις, ἢ ὅλως στεροῦνται. Διὰ τούτους δὲν ὑπάρχει ἀντιστάθμισις τῇ ἀπώλειᾳ τῆς κοινῆς πατρῴας κληρονομίας τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πεποιθήσεων, ἐξ ἧς οἱ προγενέστεροι ἐλάμβανον ἀπλῶς τὸν κόπον ν' ἀντλῶσι. Παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ πλεῖστοι συνειθίζουσι, μετὰ τινα πάλιν, νὰ μένωσιν ἐν ἀοριστίᾳ. Παραδεχθῶμεν περιπλέον ὅτι οἱ πλεῖστοι ἀπ' ἀρχῆς στέργουσι τὴν μεταβολὴν ἀνευ πολλοῦ ἀγῶνος. Οὐχ ἦττον λυπηρόν ἐστὶν τὸ σκέπτεσθαι ὅτι σήμερον τόσα ἔλλογα ὄντα γεννῶνται, ζῶσι καὶ ἀποθνήσκουσιν, ἔχοντα ἀποκλειστικῶς τὰ ἐπόμενα ὡς σύμβολον

πίστεως. α' Ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει Ὑπέρτατον Ὄν καὶ ψυχὴ; — Ἡ ἠθικὴ ὑπάρχει ἐκτὸς τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας; — Ἡ πικρὶς εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον πρόληψις; — Τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς κενεὶ λέξεις; — Ἀγνοῶ ὁλοσχερῶς. καὶ τοῦτο δὲν μ' ἐνδιχφέρει. — Θέλομεν, ἂν ἀγκπᾶτε, ὁμιλήσῃ περὶ τοιούτων ἀντικειμένων ἐν ὧσιν πίνομεν τὸ τέϊον, ἡσύχως καὶ ἀταράχως. Μετὰ ταῦτα δὲ θὰ μεταβῶμεν εἰς ἄλλην ὁμιλίαν. Εἶναι πάντῃ περιττὸν τὸ φιλονεικεῖν περὶ ζητημάτων μὴ ἀφορώντων ἡμᾶς».

Ὁ Μάρκος Rutherford διετράχαστο ὅλος ὁσάκις ἤκουε προμοίους λόγους, καὶ εἶχε μυριάκις δίκαιον ν' ἀναπηδᾷ ἀνιῶμενος. — Λέγε: «ναὶ ἢ οὐ!» — μὴ λέγε: «τοῦτο μοὶ εἶναι ἀδιάφορον» — καὶ πρὸ πάντων μὴ λέγε: «τοῦτο δὲν μὲ ἀφορᾷ». — Τοιαύτῃ ἀπόκρισις εἶναι παντάπασιν εὐχθρὴ!

(Arvide Barine).

(Μετεφράσθη ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Στεφ. Α. Βλαστοῦ).

Ἐν Μασσαλίᾳ, κατὰ Σεπτέμβριον 1881.

Η ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΝ ΦΩΣ

Β'.

Διὰ τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ περιγραφῆς τῆς ἡλεκτρομηχανῆς τοῦ Gramme, εἶδομεν ὅτι κατὰ τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τοῦ δακτυλίου αὐτῆς τείνει νὰ παραχθῇ ἡλεκτρικὸν ῥεῦμα τῆς αὐτῆς πάντοτε φορᾶς, ὁμοιον πρὸς τὸ παραγόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων ἡλεκτρικῶν στηλῶν συγκεκλιμένων ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ στοιχείων μεγάλων διχστάσεων καὶ ἠνωμένων πρὸς ἀλλήλας διὰ τῶν ὁμωνύμων αὐτῶν πόλων, ὡς δεικνύει τὸ σχῆμα 8. Πρὸς τοῦτο ὁ δακτύλιος φέρεται ἐπὶ χαλυβδίνου ἄξονος (σχ. 9), ὅστις στρέφεται ἢ ἀπ' εὐθείας διὰ τῆς ἀτμομηχανῆς, (ὡς διὰ τῶν τρικυλίνδρων μηχανῶν Brotherhood εἰς τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ ἄξων τῆς μηχανῆς δύναται νὰ περιστραφῇ μὲ μεγάλην ταχύτητα ἀνερχομένην εἰς χιλίας καὶ ἔτι πλέον στροφάς κατὰ λεπτὸν τῆς ὥρας, οἷε ὁ ἄξων τῆς ἡλεκτρομηχανῆς τοῦ Gramme κεῖται εἰς τὴν προέκτασιν τοῦ ἄξονος τῆς ἀτμομηχανῆς), ἢ δι' ἀτέρμονος ἰσχύος, ὅστις περιβάλλων μεγάλον τροχὸν τῆς ἀτμομηχανῆς περιέρχεται καὶ περὶ τὴν τροχιλαίαν, ἣν φέρει ὁ ἄξων τῆς ἡλεκτρομηχανῆς. Ἡ τροχιλαία αὕτη φαίνεται πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σχήματος 9.

ὑποθέσωμεν ὅτι δι' ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω δύο μέσων ὁ δακτύλιος λαμβάνει περιστροφικὴν κίνησιν 800 ἕως 900 στροφῶν κατὰ λεπτὸν τῆς ὥρας. Κατὰ τὴν κίνησιν ταύτην τείνει νὰ παραχθῇ ἡλεκτρικὸν ῥεῦμα ἐν τῷ δακτυλίῳ